

LUBUSKI WOJEWÓDZKI KONSERWATOR ZABYTEKÓW
Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
w Zielonej Górze
Delegatura w Gorzowie Wielkopolskim
ul. Kosynierów Gdyńskich 75
66-400 Gorzów Wielkopolski

tel. [95] 7200 521, fax [95] 7200 346
www.lwzkz.pl; delegatura.gorzow@lwzkz.pl

ZR-G.5144.4.2024

04.06.2024
Gorzów Wlkp. ....

**Parafia Rzymskokatolicka
pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy
ul. Gorzowska 2, 66-460 Witnica**

DECYZJA

Na podstawie art. 92 ust. 6, art. 36 ust. 1 p. 1, art. 7 p.1 i art. 6 ust. 1 p. 2 lit. a ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz. U. z 2022 r., poz. 840 ze zm.) w związku z § 12 Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 81) oraz art. 104 ustawy z dnia 14.06.1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (tj. Dz. U. z 2024 r., poz. 572), po rozpatrzeniu wniosku Parafii Rzymskokatolickiej pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy, ul. Gorzowska 2, 66-460 Witnica z dnia 14.05.2024 r. (wpłynęło w dniu 14.05.2024 r.)

Lubuski Wojewódzki Konserwator Zabytków udziela pozwolenia

na prowadzenie badań konserwatorskich oraz prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytku jakim są organy piszczałkowe z kościoła parafialnego pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Witnicy wpisane do rejestru pod numerem L-B-14 decyzją Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 22.01.2004 roku, zgodnie z programem prac konserwatorskim i restauratorskim sporządzonym przez mgr Adama Olejnika w dniu 09 maja 2024 roku, w następującym zakresie:

I Obudowa stołu gry

1. demontaż obudowy i wszystkich urządzeń konstrukcyjnych stołu gry;
2. konserwacja pulpitu do nut, oczyszczenie, wprowadzenie nowej politory z ręcznie wcieranego szelaku;
3. oczyszczenie, uzupełnienie uszkodzeń drewna, oksydowanie zawiasów, odnowienie politory z zastosowaniem ręcznie wcieranego szelaku na spirytusie;
4. konserwacja obudowy stołu gry wraz z oczyszczeniem wewnętrznej strony obudowy oraz impregnacją środkiem przeciw szkodnikom drewna i zabezpieczeniem wewnętrznej strony obudowy naturalnym olejem lnianym;

5. oczyszczenie, uzupełnienie uszkodzeń drewna, zmycie lakieru, wprowadzenie nowej politory szelakowej na zewnętrznej obudowie stołu gry;
6. naprawa, uzupełnienie wewnętrznej stronie stołu gry (przestrzenie wokół klawiatur manualowych) i wprowadzenie okleiny (fornir z historycznego materiału – mahoń);
7. odnowienie politory przy użyciu ręcznie wcieranego szelaku na spirytusie w przestrzeni wokół klawiatur manualowych;
8. wprowadzenie nowych filców ozdobnych w kolorystyce identycznej jak historyczna;
9. naprawa zamków i dostarczenie kluczy do drzwi zamykających dostęp do urządzeń stołu gry (klucze mosiężne w historycznej stylizacji);
10. odrestaurowanie półki nad klawiaturą pedałową wraz z wymianą wytartej dębowej deski spoczynkowej (zalecenie zamontowania mosiężnego profilu o przekroju 5x5 mm w zafrezowanym rancie deski); uwaga: nie należy stosować kątownika aluminiowego;
11. odnowienie metalowych przełączników nożnych (łączniki, wolna kombinacja i stała kombinacja) wraz z zaoksydowaniem i nowymi filcami ozdobnymi;
12. odnowienie desek podłogi podestu - pod klawiaturą pedałową;
13. oczyszczenie i impregnacja środkiem przeciw szkodnikom drewna podłogi pod stołem gry (pod trakturą);
14. wkomponowane oświetlenia klawiatury pedałowej i pulpitu na nuty;
15. wkomponowanie włączników oświetlenia i wentylatora i zamontowanie (poza konstrukcją szafy organowej); uwaga: szczegóły lokalizacji do ustalenia z LWKZ;
16. wstępny warsztatowy montaż, a następnie montaż i regulacja w kościele.

II Klawiatury manualowe

1. demontaż ramiaka i klawiatur manualowych, oczyszczenie i impregnacja środkiem przeciw szkodnikom drewna;
2. oczyszczenie boków ramy klawiaturowej wraz z oklejeniem boków fornirem mahoniowym (obecnie boki klawiatur wykazują uszkodzenia) oraz pokrycie ręcznie wcieranym szelakiem;
3. odnowienie listew kryjących i pokrycie ręcznie wcieranym szelakiem;
4. demontaż, oczyszczenie klawiszy manualowych oraz impregnacja przeciw szkodnikom drewna;
5. uzupełnienie wytartego drewna na klawiszach chromatycznych;
6. garnierowanie (skórowanie) otworów gniazd sztyftów prowadzących; uwaga: nie należy stosować kaszmiru;
7. oczyszczenie okrągłych sztyftów prowadzących klawisze manualowe; uwaga: w przypadku stwierdzenia uszkodzenia deski - należy ją wymienić;
8. wykonanie nowych nakładek na wytartych klawiszach chromatycznych z drewna hebanowego zgodnie z menzurą obecnych, następnie ich polerowanie: I manual – ok. 16 sztuk, II manual – ok. 16 sztuk, III manual - ok. 16 sztuk;
9. wykonanie nowych nakładek z polerowanych kości wołowych w miejsce obecnych wytartych (około 50% do rekonstrukcji); uwaga: należy rozważyć możliwość umieszczenia oryginalnie zachowanych nakładek wszystkich manualów na klawisze jednego manualu (np. manualu drugiego), wówczas na manualu pierwszym wykonać należy nowe okładziny z polerowanej kości wołowej wykonane w stylu (kształcie) oryginalnych lub wykonanie nowych okładzin z polerowanej kości wołowej na klawisze diatoniczne wszystkich manualów, w tym przypadku menzura i kształt

powinny być odpowiednio dobrane, uwzględniając przy tym parametry oryginalnie zachowanych nakładek;

10. wykonanie nowych filców tłumiących pracę klawiszy;
11. ustalenie właściwego skoku klawisza poprzez pomiary wykonane przed demontażem, ustalenie właściwych (równych) przerw między klawiszami, ustalenie właściwej siły nacisku klawiszy;
12. wyrównanie skoku klawiszy oraz montaż i regulacja klawiatur.

III Urządzenia wnętrza stołu gry

1. kompleksowy demontaż oraz posegregowanie i uporządkowanie zdemontowanych elementów;
2. oczyszczenie wszystkich urządzeń wnętrza stołu gry oraz impregnacja środkiem przeciw szkodnikom drewna (abstrakty, winkle itp.);
3. restauracja urządzeń sterujących trakturą grającą i rejestrową (demontaż na drobne podzespoły, oczyszczenie, uszczelnienie, impregnacja, wymiana skórzanych, filcowych części zużytych i zniszczonych, impregnacja drewna środkiem przeciw szkodnikom, nowe skórzane części w miejsce uszkodzonych i zużytych, nowe drewniane elementy w miejsce uszkodzonych i zużytych, nowe mosiężne druty łączące poszczególne części traktury, oczyszczenie kątowników i popychaczy; uwaga: wszystkie części wymagające wymiany należy zrekonstruować w historycznym stylu, stosując historyczne techniki wykonawcze i materiały; uwaga: należy zachować oryginalną stylistykę wnętrza szafki stołu gry; uwaga: przewidziany punkt restauracji traktury stołu gry określono do pierwszego zakrętu traktury, we wnętrzu szafy organowej;
4. wykonanie nowego oskórowania otworów mosiężnych kątowników (koników);
5. montaż i regulacja;
6. naprawa urządzeń łączników (Coppel) połączonych z trytami obsługiwanymi nogą;
7. wykonanie nowych skórzanych nakrętek;
8. wykonanie kaszmirowych lub skórzanych podkładek pod skórzane muterki, o ile istnieje konieczność ich zastosowania;
9. regulacja traktury całości instrumentu w celu zespolenia odrestaurowanego stołu gry z wiatrownicami organów.

IV Klawiatura pedałowa

1. odnowienie klawiatury pedałowej z maksymalnym wykorzystaniem dobrze zachowanych, starych elementów;
2. uzupełnienie wytartych klawiszy z zachowaniem kształtu i formy występującej w instrumentach W. Sauera;
3. oczyszczenie i impregnacja drewna środkiem przeciw szkodnikom drewna;
4. odnowienie metalowych elementów ob. zardzewiałych i zaśniedziałych;
5. zabezpieczenie klawiatury wcieranym olejem lnianym lub lakierem matowym (całkowity brak połysku);
6. wykonanie nowego tłumienia pracy klawiszy ze skóry i właściwie dobranego filcu tkanego;
7. likwidacja luzów bocznych klawiszy pedałowych; uwaga: należy zastosować właściwy materiał: drewno dębowe, sosnowe; uwaga: należy rozważyć zasadność zastosowania nakładki z czarnego dębu na klawiszach chromatycznych;

8. wykonanie nowej deski spoczynkowej dla nóg z zamontowanym (zafrezowanym w rancie deski) mosiężnym profilem o przekroju 5x5 mm; uwaga: należy wykluczyć zastosowanie aluminiowego kątownika.

V Porcelanowe szyldy i główki wyciągów rejestrowych

1. odnowienie główek wyciągów rejestrowych wraz z ręcznym wcieraniem politory z szelaku na główkach wyciągów rejestrowych w wariacie na wysoki połysk;
2. likwidacja luzów na dźwigniach wyciągów rejestrowych; uwaga należy stosować nowe filce tłumiące we właściwej kolorystyce;
3. oczyszczenie porcelanowych szyldów rejestrowych i główek wyciągów rejestrowych;
4. odnowienie napisów na porcelanowych szyldach rejestrowych i główkach wyciągów rejestrowych z zachowaniem oryginalnej pisowni – pisownia i nazewnictwo w j. niemieckim, z uwzględnieniem nomenklatury stosowanej przez W. Sauera;
5. rekonstrukcja brakującej główki z gruszy w stylu oryginalnie zachowanych;
6. oczyszczenie tabliczki firmowej.

VI Ława

1. oczyszczenie ławy dla grającego z brudu i farby olejnej;
2. uzupełnienie uszkodzonych elementów przy użyciu materiału stosowanego przez budowniczego – sosna;
3. wykonanie nowej deski spoczynkowej dla nóg wraz z zafrezowanym w rancie deski mosiężnym profilem o przekroju 5x5 mm; uwaga: nie należy stosować aluminiowego kątownika;
4. w przypadku złego stanu ławy wykonanie kopii w stylu budowniczego; uwaga: dla uzyskania większej trwałości dopuszcza się wykonanie ławy z drewna dębowego; uwaga: starą ławę należy pozostawić w kościele.

VII Piszczalki poszczególnych głosów (zespół brzmieniowy) Clarinett 8'

1. demontaż piszczałek i inwentaryzacja pod kątem, uszkodzeń, zniszczeń i braków;
2. mycie piszczałek metalowych – rezonatorów (kąpiel wodna);
3. prostowanie i lutowanie uszkodzonych rezonatorów;
4. wykonanie drewnianego grzebienia mocującego rezonatory w celu stabilnego ustawienia (zamontowania) w instrumencie, natomiast dodatkowy grzebień (zawieszka) zabezpieczy rezonatory przed opadaniem i zakrzywianiem się;
5. oczyszczenie i impregnacja środkiem przeciw szkodnikom drewna skrzyńeczek mocujących głowice;
6. oczyszczenie głowic;
7. montaż w instrumencie (poziomowanie i ustabilizowanie);
8. intonacja i strojenie z uwzględnieniem parametrów historycznych.

VIII Instalacja elektryczna

1. Wykonanie podłączenia instalacji elektrycznej do włączania dmuchawy oświetlenia klawiatury pedałowej i pulpity do nut. Włącznik usytuowany poza stołem gry (zgodnie ze standardami).

Termin ważności pozwolenia: 31 grudzień 2026 r.

Warunkami ważności decyzji jest spełnienie obowiązków polegających na:

- zgodnie z § 12 ust. 1 pkt 3 Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (tj. Dz. U. z 2021 r., poz. 81) wprowadza się obowiązek kierowania prac i badań przez osobę spełniającą wymagania określone w art. 37a ust. 1, 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
- zgodnie z § 12 ust. 1 pkt 4 Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (tj. Dz. U. z 2021 r., poz. 81) wprowadza się obowiązek polegający na przekazaniu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków nie później niż w terminie 14 dni przed dniem rozpoczęcia prac, a w toku prac na 14 dni przed dokonaniem zmiany osoby, o której mowa w pkt 3 a) imienia, nazwiska i adresu osoby; b) dokumentów potwierdzających posiadanie przez tę osobę wymagań określonych w art. 37 a ust. 1 pkt 1-2 o przyjęciu obowiązku kierowania badaniami, pracami i robotami;
- zgodnie z § 12 ust. 2 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (tj. Dz. U. z 2021 r., poz. 81) wprowadza się obowiązek zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o terminie rozpoczęcia i zakończenia wskazanych pozwoleniu prac i badań;
- zgodnie z § 12 ust. 2 pkt 3 Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (tj. Dz. U. z 2021 r., poz. 81) wprowadza się obowiązek niezwłocznego zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o zagrożeniach lub nowych okolicznościach ujawnionych w trakcie prowadzenia wskazanych w pozwoleniu prac i badań;
- zgodnie z § 12 ust. 2 pkt 4 Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (tj. Dz. U. z 2021 r., poz. 81) wprowadza się obowiązek prowadzenia dokumentacji badań i przebiegu prac oraz przekazania jej wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w terminie 3 miesięcy od daty zakończenia prac;
- zgodnie z § 12 ust. 3 Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (tj. Dz. U. z 2021 r., poz. 81) wprowadza się obowiązek dokonania odbioru końcowego przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Uzasadnienie

Przedsięwzięcie dotyczy prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytku jakim są organy piszczałkowe z kościoła parafialnego pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Witnicy wpisane do rejestru pod numerem L-B-14 decyzją Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 22.01.2004 roku. Zgodnie z treścią art. 36 ust. 1 p. 1 wyżej cytowanej ustawy prace konserwatorskie i restauratorskie przy zabytku wpisanym do rejestru wymagają pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Pismem z dnia 14.05.2024 r. Parafia Rzymskokatolicka pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy, ul. Gorzowska 2, 66-460 Witnica (wpłynęło w dniu 14.05.2024 r.) wniosła do Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o uzgodnienie prac konserwatorskich i restauratorskich przy organach piszczałkowych z kościoła parafialnego pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Witnicy, zgodnie z programem prac konserwatorskich i restauratorskich sporządzonym przez mgr Adama Olejnika w dniu 09 maja 2024 roku. Jak wynika z akt sprawy wnioskodawca jest jedyną stroną w przedmiotowym postępowaniu.

Organy piszczałkowe w kościele parafialnym w Witnicy zostały zbudowane w 1882 roku w cenionym Zakładzie Budowy Organów Wilhelma Sauera z Frankfurtu nad Odrą jako 335 instrument wykonany przez to przedsiębiorstwo. Jest to instrument z trzema manuałami i pedałem o 35 głosach. Wiatrownice są stożkowe, traktura grająca i rejestrowa mechaniczna. Obiekt został zrealizowany w sposób bardzo staranny, z kosztownych i trwałych materiałów. Cechuje się znaczną oryginalnością materiałów i rozwiązań, pomimo prowadzonych przy nim prac zwłaszcza w okresie powojennym.

Po przeprowadzeniu analizy programu prac konserwatorskich i restauratorskich, należy stwierdzić iż zastosowane rozwiązania przyczynią się do przywrócenia zabytkowi jego oryginalnych wartości technicznych i artystycznych.

Wobec powyższego na podstawie art. 92 ust. 6, art. 6 ust. 1 pkt 2, lit. a, art. 7 pkt 1, art. 36 ust 1 pkt 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz art. 104 Kodeksu postępowania administracyjnego, orzeczono jak w sentencji.

Jednocześnie informuję, że:

- Stosownie do art. 47 ustawy z dn. 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz. U. z 2022 r., poz. 840 ze zm.) wojewódzki konserwator zabytków może wznowić postępowanie w sprawie wydanego pozwolenia, a następnie zmienić je lub cofnąć, w drodze decyzji, jeżeli w trakcie wykonywania działań określonych w niniejszym pozwoleniu wystąpiły nowe fakty i okoliczności, mogące doprowadzić do uszkodzenia lub zniszczenia zabytku.

Pouczenie

Od niniejszej decyzji służy stronom odwołanie do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego za pośrednictwem Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w terminie 14 dni od dnia jej doręczenia. W trakcie biegu terminu do wniesienia odwołania strona może zrzec się prawa do wniesienia odwołania wobec organu administracji publicznej, który wydał decyzję. Decyzja staje się ostateczna i prawomocna z dniem doręczenia przez ostatnią ze stron postępowania. Decyzja podlega wykonaniu przed upływem terminu do wniesienia odwołania, jeżeli jest zgodna z żądaniem wszystkich stron lub jeżeli wszystkie strony zrzekły się prawa do wniesienia odwołania (art.127a §1, art.130 § 4 Kpa).

z up. Lubuskiego Wojewódzkiego
Konserwatora Zabytków
mgr Błażej Skaziński
Kierownik Delegatury

Do wiadomości:

1. Kuria Diecezjalna w Zielonej Górze, pl. Powstańców Wlkp. 1, 65-075 Zielona Góra
2. aa. (1924) D – 36.1.1+

Opracował: mgr Błażej Skaziński